

gických a rovnako mimoliterárnych kategórií. Výsledok je však skôr súborom zaujímavých a vzájomne prepojených analýz podôb doterajšieho výskumu. Niektoré formulácie sú mierne prekombinované a ťažkopádne, čo môžeme pripísať komplikovanosti celej témy. Prínosom je erudícia a schopnosť autora orientovať sa v priestore moderného teoretického výskumu. V kontexte hľadania klasifikačných kritérií to nie je málo.

Karol Csiba

Mgr. Karol Csiba, PhD.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: csiba0@gmail.com

SLÁVA ŠLACHETNÝM. Zborník z vedeckej konferencie Liptovský Mikuláš 17. – 18. september 2010. Ed. Ján Juráš. Liptovský Mikuláš : Spolok Martina Rázusa, 2010. 142 s.

Názov básne Karola Kuzmányho Sláva šľachetným inšpiroval organizátorov zo Spolku Martina Rázusa na pomenovanie konferencie usporiadanej v roku 2010 pri príležitosti okrúhlych výročí narodenia alebo smrti troch významných osobností, ktoré na prelome 19. a 20. storočia svojou činnosťou a svojimi vystúpeniami aktívne reagovali na národnostnú situáciu v Uhorsku a najmä na nerovnoprávne postavenie slovenského národa v rámci mnohonárodnostného štátu. S cieľom priblížiť život a dielo a vzdať poctu sa tak predmetom pristavenia stali nórsky spisovateľ a publicista Bjørnstjerne Bjørnson (1832 – 1910), britský historik a novinár Robert William Seton-Watson (1879 – 1951) a evanjelický kňaz Jur Janoška (1856 – 1930). Hoci osobne sa nikdy nestretli, každý z nich výrazne vystupoval proti maďarizačnej politike uhorskej vlády a na obranu národnostných záujmov Slovákov.

Zborník z konferencie prináša príspevky historikov, literárnych vedcov a teológov, ktorí sa zamerali na priblíženie dobových politických, kultúrno-spoločenských, náboženských a duchovných kontextov, v ktorých dané osobnosti pôsobili, i na aktuálne zhodnotenie ich prínosu. Každý osobnosti je venovaná samostatná časť zborníka, pričom spojivom je idea osobných neohrozených vystúpení za práva malých a utláčaných národov, v tomto prípade Slovákov na konci 19. storočia a najmä v prvých dvoch desaťročiach 20. storočia.

Dušan Kováč vo svojej stati Robert William Seton-Watson – významný spolutvorca česko-slovenského štátu východiskovo upozorňuje na skutočnosť, že doposiaľ nie je v úplnej komplexnosti spracovaný podiel Setona-Watsona na vzniku Československej republiky, „aj keď v publikovaných dokumentoch možno túto jeho činnosť sledovať od roku 1914 až do mierovej konferencie v roku 1919/1920“ (s. 8). D. Kováč si všima jeho kontakty s T. G. Masarykom v Holandsku v roku 1914 i jeho následnú správu *Indepen-*

dent Bohemia pre britské ministerstvo zahraničných vecí, pričom konštatuje, že to bolo „prvé memorandum, ktoré dostalo česko-slovenský program z oblasti propagandy do oblasti zahraničnej politiky, čo bola kvalitatívne úplne iná poloha. Zásluha Setona-Watsona na tejto novej ‚diplomatickej‘ kvalite česko-slovenského zahraničného odboja je nesporná“ (s. 9). Pozornosť venuje aj jeho týždenníku *The New Europe*, ktorý vychádzal v rokoch 1915 – 1920 a počas 1. svetovej vojny sa stal publikačnou platformou pre vysvetľovanie česko-slovenského programu. Setona-Watsona pritom charakterizuje ako zástancu idey národnostného štátu, ktorý si však bol vedomý, že v priestore strednej Európy „nie je možné etnické hranice spoľahlivo určiť“ (s. 14) a že pri povojnovom novom geograficko-politickom členení bude treba brať do úvahy aj strategické a ekonomické hranice.

Edita Ivaničková sa venovala vzťahom R. W. Setona-Watsona k Československu po jeho vzniku v roku 1918. Približuje jeho návštevy v novom štáte, a to od roku 1919, keď sa zúčastnil pohrebu M. R. Štefánika, až po rok 1946, keď bol v Československu naposledy. Ukazuje tiež, ako sa menili postoje najmä slovenských politických predstaviteľov k nemu, a upozorňuje na moment, že Seton-Watson sa v priebehu rokov stal takmer až mytologizovanou postavou, ktorú napr. slovenský autonomistický prúd „úspešne využíval vo svojej propagande“ (s. 18). Upozorňuje na jeho popularitu, na jeho oslavné prijatia politikmi i verejnosťou počas jeho návštev, odhaľovanie jeho pamätných tabúl v roku 1937 (v Ružomberku, ako súčasť spomienkových slávností pri 30. výročí udalostí v Černej, a na moste medzi Hodonínom a Holíčom, kadiaľ údajne – čo však nezodpovedalo skutočnosti – prvýkrát prišiel do Uhorska), ale aj na ceremoniálne odstránenie ružomerskej tabule v roku 1938, vykladané na jednej strane ako želanie mŕtveho A. Hlinku (HSLŠ), na strane druhej ako vlastná žiadosť po Mníchovskej dohode (Seton-Watson).

Témou príspevku Miroslava Blahu bol vplyv R. W. Setona-Watsona na slovenských evanjelických teológov a predovšetkým jeho vzťah s Fedorom Ruppeldtom. Autor približuje pozadie všeobecne známeho faktu, že práve na pozvanie Setona-Watsona a s jeho čiastočnou finančnou podporou boli od roku 1910 viacerí mladí evanjelickí farári (vždy dvaja ročne) na študijnom pobyte na univerzite v škótskom Edinburhu. Okrem spomínaného Fedora Ruppeldta to boli o. i. napr. Vladimír Roy, Martin Rázus a Ľudovít Šenšel. M. Blaha uvádza príklady záujmu Setona-Watsona o slovenských študentov, ale aj ich postoj k štúdiu, resp. ich spôsob využitia pobytu v cudzine. Kým pri Rázusovi, Royovi či Šenšeli konštatuje, že „nemáme dostatočné správy“ (s. 32), ako stretnutie so Setonom-Watsonom ovplyvnilo ich ďalší život, cez citácie z Ruppeldtových denníkov a sledovanie jeho neskorších aktivít (napr. jeho propagačná misia vo Veľkej Británii na obranu slovenskej evanjelickej cirkvi v roku 1920) ukazuje výrazný vplyv osobnosti Setona-Watsona na Fedora Ruppeldta, čo sa tiež prejavilo v ich pokračujúcich celoživotných osobných a písomných kontaktoch.

V bloku venovanom Bjørnstjerne Bjørnsonovi rozoberá Milan Žitný vzťah nórskeho spisovateľa k Slovensku, jeho vystúpenia na obranu Slovákov i postoj slovenských intelektuálnych elít k nemu. Na Bjørnsonovu kritiku národnostnej situácie v Uhorsku, ktorú možno datovať od publikovania jeho programového článku Mierové pokrytectvo v roku 1904, zareagoval ďakovným listom Dušan Makovický, pričom tento moment považuje M. Žitný za prvý, no v odbornej literatúre doteraz prehliadaný kontakt B. Bjørn-

sona so Slovákmi. Ďalšie väzby mapuje M. Žitný prostredníctvom článkov, ktoré Bjørnson napísal po udalostiach v Černovej. V závere upozorňuje na pretrvávajúce odmietanie Bjørnsona časťou modernej maďarskej historiografie a súčasne kladie otázku o aktuálnosti jeho odkazu dnes.

Eva Bubnášová rozoberá v stati K niektorým aspektom prekladovej recepcie B. Bjørnsona na Slovensku autorovu básnickú a politickú činnosť a ich prijímanie slovenskou verejnosťou. Najprv eviduje dobovo aktuálne časopisecké a knižné preklady najmä literárnych prác, s upozornením na prítomnosť publicistiky a polemík, potom – v časti Splácanie dlhu – sa sústreďuje na neskoršie edičné aktivity, či presnejšie edičnú nečinnosť slovenských vydavateľstiev pri sprístupňovaní Bjørnsonovho prozaického, básnického aj dramatického diela. V nadväznosti na stanovisko M. Žitného k recepcii severskej literatúry na Slovensku dochádza k záveru, že „prijímanie Bjørnsona vyplýva najmä z jeho angažovanosti za práva nášho národa na začiatku 20. storočia“, pričom „vdáku národa verbalizujú jeho literáti“ (s. 58), a to formou tzv. ďakovných básní dedikovaných B. Bjørnsonovi (Vajanský, Roy, Lajčiak, Rúfus).

Do bloku o Bjørnsonovi zaradil editor zborníka aj prednášku Samuela Štefana Osuského Bjørnstjerne Bjørnson a Slováci, ktorú autor predniesol na akadémii 100. narodenín B. Bjørnsona 7. decembra 1932 v Bratislave.

Časť venovanú životu a dielu Juraja Janošku uvádza text Petra Švorca zameriavajúci sa na Janoškovu knižskú a politickú účinkovanie. Osvetľuje dobovú situáciu evanjelickej cirkvi a. v. v Uhorsku i Janoškovu cirkevnú aktivitu, pričom zdôrazňuje moment, že Janoška „nevidel problémy a ťažkosti položenia Slovákov v Uhorsku len vo vonkajších činiteľoch“, ale „slovenskú biedu videl aj v slovenskom obyvateľstve, v ťapákovčine“, ktorá sa v mnohých dedinách stala priam prislovečnou, v sebalútosti a v nečinnosti zároveň“ (s. 68). Približuje okolnosti Janoškovho vstupu do veľkej politiky v roku 1918 a rôzne podoby jeho účinkovania po vzniku ČSR (poslanec, biskup, predseda Matice slovenskej).

Ľubomír Turčan sa sústredil na redakčnú prácu Juraja Janošku – na jeho vydávanie evanjelického časopisu *Cirkevné listy* (1887 – 1921), ideovú iniciatívu a podporu pôvodne slovenského ľudového časopisu pre oblasť Liptova *Evanjelický posol spod Tatier* (od roku 1910) a redigovanie *Tranovského evanjelického kalendára* (1899 – 1921), a to ako dedičstva, ktoré J. Janoška zanechal dnešnému Tranosciu, ktorý kedysi, v roku 1898, spoluzakladal a bol aj jeho prvým správcom.

Zástojom Juraja Janošku v dejinách samostatnej evanjelickej cirkvi a. v. na Slovensku sa zaoberal Rastislav Stanček v príspevku Biskupi Juraj Janoška a Nathan Soederblom – apoštolská sukcesia.

Miloš Kovačka priblížil J. Janošku (ktorého meno zotrvačne uvádza v nesklonnej podobe Jur) cez jeho korešpondenciu Jozefovi Škultétymu, ktorá sa zachovala v Archíve literatúry a umenia Slovenskej národnej knižnice v Martine. Hneď v úvode pritom upozorňuje, že listy J. Škultétyho adresované J. Janoškovi sú v ALU SNK prítomné v oveľa menšom rozsahu. Najstaršie Janoškovy listy Škultétymu sú z roku 1888, vzájomné písomné kontakty pretrvávajú zhruba do roku 1928, potom sú už len sporadické a príležitostné. M. Kovačka rozoberá jednotlivé tematické okruhy korešpondencie, ako napr. re-

dakčná práca, aktuálne udalosti, politické prenasledovanie, slovenčina, postoje k iným významným osobnostiam (Martin Kukučín, Ján Kvačala). Od konštatovania Janoškovho „kritického názoru na pasívnych, zmierlivých a ústupčivých slovenských evanjelikov“ (s. 107) prechádza k paralele medzi Janoškom a Timravou: „mali podobné – bojovné srdce“ (s. 108). Ide o Janoškovo odmietanie zmierlivého mlčania Slovákov v prostredí maďarskej, resp. prouhorsky orientovanej spoločnosti (oslavy seniora Nováka v roku 1889) a Timravinu novelu *Skúsenosť* (1902), kde sa postava Maríny Majtánovej takisto ohraďuje voči zmiereniu sa s ideovým protivníkom.

Zborník *Sláva šľachetným* má síce jednotiacu ideu, výsledný tvar je však pomerne necelistvý. Tri k sebe priradené osobnosti ostávajú izolované vo svojich samostatných blokoch, bez širších rezonancií a odoziev, hoci príspevky prinášajú pomerne dosť zaujímavých informácií. Jednotlivé časti sa tiež odlišujú šírkou prístupu k danej osobnosti, čo takisto spôsobuje istú nevyváženosť konečného výstupu.

Dana Hučková

Mgr. Dana Hučková, CSc.
Ústav slovenskej literatúry SAV
Konventná 13
813 64 Bratislava
SR
e-mail: Dana.Huckova@savba.sk

ROZOSMIAŤ ČLOVEKA JE HOTOVÁ VEDA ALEBO PODOBY KOMIKY V UMELECKEJ LITERATÚRE. Ed. Zuzana Bariaková a Martina Kubealaková. Banská Bystrica : Fakulta humanitných vied UMB, 2010. 345 s.

Výsledkom medzinárodnej konferencie, ktorá sa konala na pôde Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici v dňoch 12. a 13. októbra 2010, je zborník s rovnomenným názvom *Rozosmiať človeka je hotová veda alebo Podoby komiky v umeleckej literatúre*. Zborník príspevkov je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA 1/0505/08 Varianty komiky v umeleckej literatúre, ktorého riešiteľský kolektív bol tvorený Ivanom Jančovičom, Kristínou Krnovou, Zuzanou Bariakovou, Henrichom Jakubíkom a Martinou Kubealakovou.

V jeho obsahu nájdeme 46 príspevkov autorov a autoriek pôsobiacich prevažne na slovenských, poľských a českých univerzitách. Rôznorodosť interpretácií danej témy spája predovšetkým snaha uchopiť fenomén komického s jeho zložito členenou štruktúrou, čo zahŕňa aj definovanie na prvý pohľad samozrejmych pojmov, ako napríklad humor, irónia, sarkazmus a pod.

V rámci teórie komiky nájdeme len niekoľko málo ucelených koncepcií v slovenskom alebo príbuznom jazyku zaoberajúcich sa ňou v celosti. Jednu z nich predstavujú